

Tiden står stille, når kuglerne triller

Foråret indvarsler udelivet, og det franske kuglespil *pétanque* kan spilles overalt. Eneste tilbehør udover kuglerne er god mad og pastis.

Tekst **Hans Bandmann** og **Lars Refn** Tegning **Lars Refn**.

Det begyndte for alvor for snart 100 år siden. Bentøjjet ville ikke rigtig mere. *Jules le Noir* havde fået gigt og det ærgrede ham, for så kunne han ikke trille kugler sammen med vennerne. De spillede *Jeu Provençal* - et kraftfuldt kuglespil - på torvet under platantræerne i den lille Sydfranske havneby La Ciotat, tæt på Marseille. De tog tre skridts tilløb og skulle stå på ét ben, når de kastede kuglerne, og det var hårdt for Jules. Så hårdt, at han sammen med vennerne opfandt en nyt kuglespil, hvor man står helt stille, sidder på hug eller bare sidder på en stol, når man sender kuglen af sted. Nu var det kuglerne, der gjorde arbejdet. De kaldte spillet *pétanque*, der hentyder til, at man kaster kuglen med fødderne fast plantet i en lille tegnet cirkel i gruset og bliver stående, indtil kuglen er landet.

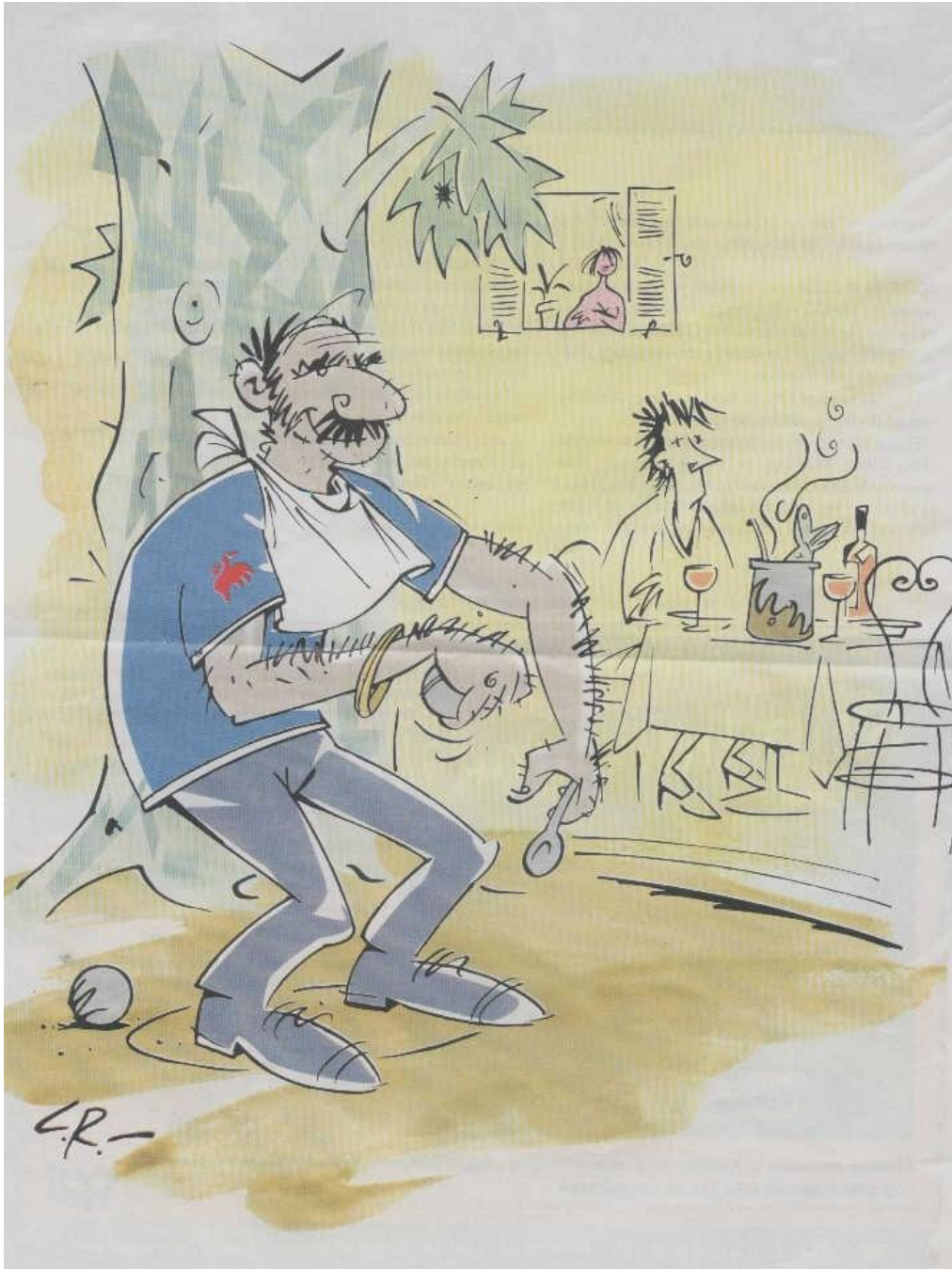
Og Jules' idé har bredt sig. Franskmændene tog kuglerne med sig jorden rundt, og i dag er der over én million licensspillere på verdensplan, og over halvdelen har adresse i Frankrig. I 1958 blev det internationale Pétanqueforbund stiftet og reglerne fastlagt af en international kongres, og seks år efter blev de første verdensmesterskaber afviklet - naturligvis med Frankrig som vinder.

Spillet har også nået Danmark, hvor vi har næsten 25.000 organiserede spillere.

Måske fordi pétanque må være et af de letteste spil, der findes. Det er ligeså simpelt som at kaste sten efter sten på stranden. Det fortælles, at for to millioner år siden brugte mennesket sten til at nedlægge fugle og andre mindre dyr, og for at blive bedre til det måtte de øve sig. Måske var det i virkeligheden begyndelsen til kuglespillet *Boule*. I grave i Ægypten har man fundet kugler, der kan dateres til ca 4000 år før vores tidsregning, og arkæologer har fundet fresker, der viser personer, som spiller. Også i det antikke Rom og i det gamle Grækenland har man fundet spor efter boule. I dag er stenene erstattet af jernkugler, og det hele handler om at placere dem så tæt på en lille målkugle af træ - grisen - som muligt og dermed prøve at skyde de andres kugler væk.

KUGLER, KUNST OG LIVSSTIL. Fra det 17. og 18. århundrede findes mange vidnesbyrd om forskellige former for boulespil. I dag er spillet udbredt i hele den vestlige verden, og franskmændene har gjort denne simple leg til en kunstart og en livsstil. De har altid betragtet deres børn som små voksne, og med pétanque kunne de genvinde noget af den tabte barndom. Voksne mænd fik lov til at lege hele livet. Og dagens to timer lange frokost skulle jo bruges til noget. Hvad var så bedre end at mødes på torvet og diskutere verdenssituationen, mens man passer grillen, nyder et glas pastis og triller med kugler?

De første kugler var lavet af træ. Kuglen var banket til med en slags tagpapsøm med store hoveder, der lå ind over hinanden, så man fik en hård, stærk og smidig kugle af jern med en kerne af træ.

I 1923 fandt en snedig mand ud af at støbe kuglerne af flydende messing, og fem år efter kom de første kugler med en skal af stål. Man skal vælge en kugle, der i størrelse og vægt passer til ens hånd, og kuglen skal være lige netop dækket af fingrene - ikke så lille, at den forsvinder i hånden, og ikke så stor, at man ikke kan nå om den. En kugle på omkring 720 gram er en god mellemvægt, og et godt sæt kan fås fra ca. 300 kroner. Enhver franskmænd har sine helt egne kugler, hvor et mønster og spillerens navn er præget, og udover jernet, som kuglerne også kaldes - kræver spillet kun en bane på ca. fire gange 15 meter. Det kan spilles på alle underlag, men helst på grus.

EN LILLE ÉN TIL HALSEN. Ligesom franskmændene elsker deres kugler, elsker de mad. Og som til al god mad, drikker man først en aperitif, så man bedre kan smage maden. Skal det være pé-tanque, skal det være pastis, der har sine rødder samme sted som spillet. Pastis betyder en blanding og er en klar gul-grøn væske, der tilsat vand skiller og bliver uklar og mælkevid. I Danmark kendt under navnet Pernod, der i virkeligheden bare er et af mange mærker. Tyrkerne kalder den Raki,

grækerne drikker Ouzo, og italienerne nyder en Sambucca. Oprindeligt var pastis et lægemiddel udviklet af den svejtsiske læge, Henri-Louis Pernod i 1805. Drikken nedstammer direkte fra den legendariske - og giftige - absint, der har sit navn efter et bittert udtræk af bjergurten absint. For at dølge den bitre smag tilsatte man anis, lakrids og sukker, og på den måde blev pastisen skabt. Drikken blev hurtigt populær i det varme Sydfrankrig, hvor den fik ry for at åbne smagsløgene, så de madglade franskmænd bedre kunne registrere det efterfølgende måltid.

SKIDEBALLER OG STORE KNUS. Enhver by i Frankrig har sit turistkontor med adskillige lister over turneringer i lokalområdet, og der er ingen landsby i Provence, som ikke har to-tre turneringer om ugen. Det foregår som regel med udgangspunkt i en af byens caféer med tilmelding, lodtrækning og spilstart en time senere.

I single og double har hver spiller tre kugler, og er man tre på hvert hold, spiller man triple og har to kugler hver. Nogle gange får man ny makker efter hver kamp, og pointene noteres individuelt, og så er der som regel én, der har flere end de andre og løber med puljen. Franskmændene går ufatteligt meget op i både kugler og spil, de fægter med arme og ben, og man kan risikere både skideballe og store knus, himmelvendte øjne eller anerkendende nik.

Man spiller næsten altid om de indskudte penge, eller måske om et par flasker eller et gavekort til supermarkedet. Der er tradition for at spille, til man ikke gider mere, og er det lige før finalen, så deler finalisterne i porten, og ingen taber hverken kamp eller ansigt.

Bliver man for alvor bidt af spillet, er der ingen grænser. I Frankrig er de bedste pétanquespillere professionelle med egne tøjmærker. Store knægte rejser randt fra by til by for at tjene en skilling på spillet, de voksne træner i alle frokostpauser, og man siger, at en pétanquespiller først kulminerer efter de 45. Andre spiller bedst efter et par 51'ere, den ægte pastis fra Marseilles.

SPIL KUGLER I DANMARK. De danske hobbyspillere har i flere år trillet kugler for sjov på stierne i Kongens Have i København, mens de første deciderede klubber dukkede op i begyndelsen af 1980'erne. Men 1. marts 1986 blev det alvor. Nu ville danskerne være med i den internationale pétanquefamilie, og Dansk Pétanque Forbund blev stiftet på et møde i Roskilde. 500.000 danskere besøger hvert år Frankrig. Hjemme igen anlægges mange nye pétanque-baner i private haver, i boligforeninger og i offentlige parker. Der er over 10.000 organiserede pétanque-spillere i Dansk Gymnastik- og Idrætsforbund (DGI), 3000 under Dansk Idræts Forbund (DIF) og over 10.000 spiller i foreningen Ældresagen. Hundredevis af virksomheder har en pétanqueklub, som er med i turneringer i regi af Dansk Firma Idræt og Dansk Firma Pétanque. I de senere år har danske hold deltaget i verdensmesterskaberne, det hidtil bedste resultat var det danske damelandsholds sølvmedalje i år 2000. Det er måske heller ikke så vigtigt. For flertallet af danskerne er formålet et helt andet: Man hygger sig i gode venners selskab – tiden står stille – kuglerne triller. Det fandt Jules og hans venner ud af allerede dengang – for mere end 100 år siden.

Hans Bandmann er journalist og forlægger, Lars Refn er tegner, pétanquespiller og forfatter bogen "Mig og mine kugler", udgivet på forlaget INTRQITE! Publishers. Fra bladet "SAMVIRKE".

Supplerende oplysninger:

	<p>Dette skilt er fastgjort på hegnet, der omgiver "Boulodromen" i den lille franske havneby La Ciotat, der som nævnt ligger i Provence på Middelhavskysten ca. midtvejs mellem Marseille og Toulon.</p> <p>Direkte oversat står der: "Det er i året 1910 på denne plads, at PIED-TANQUÉ spillet blev skabt".</p> <p>Pied betyder "fod", og Tanquè, som er provencalsk dialekt, kan måske bedst oversættes til "solidt plantet".</p> <p>I årenes løb er ordene i daglig tale flydt sammen til "Pétanque"</p>
---	--

De ældste pétanquekugler, fremstillet af træ. De skulle opbevares fugtigt for ikke at revne.

		
<p>Sømbeslåede trækugler. Bemærk ligheden med den nutidens franske Integral-kugle.</p>	<p>Sømhullerne er forboret fra drejerværkstedet. De allerfineste kugler havde ca. 1200 søm</p>	<p>Selve beslåningen var hjemmeindustri. Det tog 6 – 8 timer at beslå en kugle af god kvalitet.</p>